

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XLVI. Septima probatio, ex communi traditione Sapientum
Gentilitatis, seu Philosophorum Gentilium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

de opin. prob. resol. r. pro opinione negante esse licitum, relicta opinione probabiliori, & magis tutâ, sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam, citat multos Veteres, S. Antoninum, Gabrielem, Sylvestrum, Cajetanum, &c. Pro contraria verò solos refert Recentiores.

569 Ear nunc Terillus, omnesque Veteres pro suo Probabilismo iactabundus referat, non minus ridicula est ipsius hac in re iactantia, quam ea quâ in superioribus Scripturas & Patres & sacros Canones & SS. Pontifices post triumphalem curram vanæ gloriæ suæ traxit. Expressissima namque testimonia Veterum, SS. superioribus exhibita, sinceraque confessio tot Probabilistarum, manifestè demonstrant 1°. nullam fidem adhibendam esse frivolis citationibus ipsius. 2°. prætersum triumphum ipsius nihil aliud esse nisi evanidum fumum. 3°. Terillum rhetoricari ad pompam, non philosophari ad veritatem.

CAPUT XLV.

Sexta probatio, ex communi doctrina Canonistarum & Legistarum.

570 DE Canonistis id offendit Illustrissimus D. Fagnanus ad cap. ne imitatis de Constit. à num. 342. ad 348. ubi refert Innocentium, Joannem Andræam, Abbatem, Antonium de Gutrio, Petrum Ancharanum, Joan. de Anania, Imolam, Præpositum, Felinum, Henricum Boich, Bellameram, uno verbo Canonistas omnes. Unius Joannis Andrææ verba referam ad cap. 1. de sent. excom. in 6. verbo *temerarius*, ubi sic: *Sultus & fatuus est (audiatur Terillus) qui magis accedit ad id quod falsum est, in rebus ad salutem animæ pertinentibus.* Hoc autem facit, qui facit id quod probabilius sibi videtur falsum quam verum, sive probabilius illicitum quam licitum.

571 Neque hæc omittenda celebris Canonistarum regula, quæ est 44. juris in 6. *inspicimus in obscuris quod est verisimilius.* Cum ex ea consequens sit, quod ubi obscuram est, an hoc vel illud licitum sit, inspiciendum & sequendum sit quod est verisimilius, id est probabilius, minus probabili & minus verisimili relicto, si simul sit minus tutam.

572 Quod ad Legistas attinet, ex iis Fagnanus ibidem profert Baldum, Menochiam, Geminianum Matthesil. Stephanus verò Gradius tr. de opin. prob. c. 2. testatur, veterum Jurisconsultorum responsa in quinquaginta Pandectarum libris secundum opinionem visam sibi probabiliorum digesta esse. Et verò probabiliorum opinionem sequendam, leges expressè statuunt. L. *Amilius* ff. de minorib. L. *pater* ff. de evict. & s. *item pretium* Instit. de empt. & vend. ubi Imperator Justinianus, proposito dubio, an venditæ rei pretium in numerata pecunia consistere debeat, an in aliis consistere queat? cum Sabini & Cassii opinio-

Tom. I.

nem retulisset, validis rationibus probantium, in aliis rebus consistere posse. Concludit pro opinione contraria, tamquam probabilior; sed *Proculi sententia*, dicentis, *permutacionem, propriam esse speciem contractus, à venditione separatam, merito prævaluit: cum ipse etiam Homeri versibus adjuvetur, & validioribus rationibus argumentetur.* Ubi Fagnanus ponderandum dicit *adverbium merito*, quod idem importat, quod rationabiliter, & de jure, ut L. *cum de lege* ff. de probat. L. *merito* ff. pro socio L. 3. ff. de penu legata L. 1. ff. de loco public. scien. Unde textus efficaciter probat, rationis & juris esse, ut, in contrarietate opinionum, prævaleat probabilior, & solidioribus argumentis vallata. Hactenus Fagnanus.

Ad idem facit Edictum Theodosii Junioris, quod Baronius refert ad annum 435. ut sequitur: *Ubi diverse sententia proferantur, potior numerus vincat Authorum, vel, si numerus æqualis sit, ejus partis præcedat auctoritas, in qua excellentis ingenii vir Papinianus emineat, qui, ut singulos vincit, ita cedit duobus.* Igitur ex Imperatoris Edicto, sequenda est opinio probabilior ab extrinseco. Per consequens, etiam probabilior ab intrinseco. A fortiori probabilior ab extrinseco simul & intrinseco.

CAPUT XLVI.

Septima probatio, ex communi traditione Sapientium Gentilitatis, seu Philosophorum Gentilium.

574 Ipsi namque impiis id agere nefas censuerunt, de quo dubites, æquum sit, an iniquum, quodque proinde æquè probabiliter tibi videtur illicitum esse. Ex quo consequens est, ipsos à fortiori censuisse, nefas esse agere id quod tibi probabilius videtur illicitum.

575 Deinde necessarium crediderunt veritati tantum tribuere, ut ad illam, quam proximè fieri potest, censuerint accedendum, illi etiam, quibus visum est, veritatem à nobis inveniri non posse, nec quidquam certò, sed probabiliter dumtaxat cognosci. Sic enim philosophati sunt Academici apud Tullium Academic. qq. l. 2. *Verum invenire, sine ulla contentione volumus, idque summâ curâ, studioque conquirimus. Eisi enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eaque est & in ipsis rebus obscuritas, & in iudiciis nostris infirmitas, ut non sine causa, & doctissimi, & antiquissimi, invenire se, quod cuperent, diffisi sint; tamen nec illi desecerunt, nec nos ob id studium exquirendi defatigari relinquimus, neque nostra disputationes quidquam aliud agunt, nisi ut, in utramque partem dicendo & audiendo, eliciant, & tamquam exprimant, quod aut verum sit, aut ad id quam proximè accedat. Cum proprium Academia sit, iudicium nullum interponere, eaque probare, qua simillima veri habeantur, & idcirco in utramque partem de qua-*

LIIII 2

stione differere, quo facilius id a quoque probaretur, quod cuique maxime videretur. Et rursus apud eundem qq. Tusc. l. 4. *Quid sit in quacumque re maxime probabile, semper exquirimus, non de consilio, sed ex necessario viri prudentis officio, uti exponit circa medium: per me licet, cui nihil est necesse, nisi, ubi sit illud, quod verissimum videatur, inquirere.* Demique apud eundem l. 1. de nat. deor. iis solis probabilibus sapientis vitam regi posse dicebant, *que quamquam non perspicerentur, tamen quia visum haberent quemdam insignem & illustrem (visui proinde contrariae partis praevalentem) his sapientis vita regeatur.* Idem restatur Sextus Empyricus l. 1. Pyrroniarum hypoth. c. 33. in hoc maxime Scepticos suos, Pyrronianosque ab Academicis discriminans, quod Academici inter probabilia probabilius, veroque propius & similis sequi se, sequendumque esse profiterentur. Pyrroniani vero contenti essent probabili, quo & ipse Sextus Empyricus contentus fuit: utpote qui, contra Mathematicos, q. *an sit aliquid, quo iudicetur veritas, cum Pyrrone probabilitatem statuit agendorum directricem, eadem principali ratione ad hoc probandum utens, qua Terillus alique Probabilistae: quod utique prudenter agat, qui probabilem sequitur rationem.* Sic enim loquitur: *Agenda & fugienda, & qua communiter sunt eligenda, unusquisque diriget per id quod est probabile, & id sequens, tamquam Iudicem, recte se geret. Accedere enim felicitatem per prudentiam. Moveri autem prudentiam in recte factis. Recte autem factum esse, quod cur factum sit, rationalis & probabilis potest reddi causa. Qui ergo attendit ad id quod est probabile, recte se geret, & erit beatus.*

576 Et licet Pyrroniani isti, Sextianique, eod utique (cum modernis Probabilistis) non processerint, ut censuerint recte & prudenter agere, qui non accedit ad veritatem, quam proximè potest, sed minorem sequitur probabilitatem, contra agnitam probabilitatem majorem, ex adverso stantem (utpote nullam inter probabilia probabilitatis inaequalitatem agnoscentes) ipsos nihilominus omnes antiqui Philosophi, Platonici, Peripatetici & Stoici exploserunt, ut scientiarum, morumque corruptores. Proinde mirari subit; imò queri etiam, ac indignari, quod cum nulla veterum Philosophorum secta permiserit sequi & eligere minus probabiliter licita, cognita ut talia; non puerit quosdam nuper Christianos id permittere. Iudicet æquus rerum arbiter, an ceteris ipsi Christianis majori ratione esse non debeant; cum ceteris Philosophis Ethnicis odiosi fuerint Pyrroniani, Sextianique, qui agere permiserunt, quæ sibi videbantur æquè probabiliter illicita, atque licita. Magnopere quippe verendum est, inquit Gradus c. 23. 3, ne hinc homines impii ad calumniam Ecclesiam Catholicam, quasi talia probantem, aut (si improbat) negligem-

tem proficiant, constituendo plures veluti gradus, & spatia totius hujus de opinionum delectu methodi. Et in primo quidem Dogmaticos collocant, ad unius certæque & exploratæ veritatis regulam, actiones humanas, quoadejus fieri potest, exigentes. In secundo Academicos ponant, qui ratione quidem probabili illa, sed, inter ea quæ deliberanti occurrunt, validiori, certæque & exploratæ veritati quam proxima ducuntur. In tertio Scepticos, qui æquali. Infra quos locum quartum nobis assignent, qui minore contenti sumus. Moderni quidem Probabilistæ sic contenti sunt minori probabilitate per principia directa, ut contendant, sequaces illius de sui actûs honestate certos esse per principia reflexa, de eaque non opinionem, sed scientiam habere. Sed cum ex dictis & dicendis certissimum sit prætensa ab ipsis principia reflexa, certa non esse, sed frivola, verendum, ne sint de primo genere hominum ex tribus quæ improbanda & detestanda dicit Augustinus in lib. de utilit. cred. cap. 2. *Utique eorum qui se arbitrantur scire quod nesciunt.* Revera enim nec scientiam, nec certitudinem habent, nec habere possunt de honestate actûs, minus probabiliter liciti, cogniti ut talis.

Moderni itaque Probabilistæ, veteres omnes Philosophos, etiam Pyrronianos (aliò nomine Scepticos) contra se habent, in eo quod prudenter agere putant, qui sequitur opinionem minus probabilem de licito, contra agnitam probabiliorem de illicito. Et habere contra se Academicos, manifestum est ex dictis n. 575. Habere etiam contra se Peripateticos, vel sola peripatetica definitio probabilium demonstrat. Probabilia namque, ut eorum Princeps Aristoteles definit l. Topic. 1, sunt, *qua videntur omnibus, vel pluribus, vel præcipuis, vel maxime notis.* Vel (uti definit l. 2. Poster. c. 28.) *qua ut in pluribus sunt.* Vel, ut l. 1. Ethic. c. 3. *qua plerumque eveniunt.* Lib. 1. Rhetoric. *qua fere semper fieri solent, aut ut se habere.* Ex his namque definitionibus liquidd conspicitur, minus probabilia, quæ talia, secundum Peripateticos non esse verè & simpliciter probabilia, nec proinde eligibilia, sed sola probabiliora. Nam, ut Castro-Palao fatetur disp. 2. de consc. c. 1. n. 8. *regulariter ea sententia probabilior iudicanda, quæ a pluribus defenditur, & doctioribus, sive, ut Philosophus, quæ vera videtur omnibus, vel pluribus, vel præcipuis, vel maxime notis.* Illa etiam, quæ fere semper, vel ut in pluribus, vel plerumque sic se habent, probabiliora sunt, ut ipsemet Caramuel fatetur in Apologem. epist. 4. ubi quidem propterea putat, *Aristotelem male probabilitatem definuisse: illud enim quod frequentius ut se habet, vel quod placet pluribus, doctioribusque, non est jam vere probabile, sed probabilius.* Sed malè ipse Aristotelicam refellit definitionem: quia, ut rectè Eminentiss. D. Card. de Lauræa in 3. disp. 11. a. 4. *probabile idem*

importat ac dignum ut approbetur. Non est autem digna approbatio sententia, que representatur ut minus verisimilis. Et ideo omnes Antiqui, tam Theologi, quam Philosophi, probabile pro eo quod nunc probabilis dicitur, frequentius usurpabant, inquit Antonius Coronus controv. 5. c. 5. q. 5. Nec melius alteram definitionem: *probabile est quod plerumque contingit*: Terillus refellit, quia alias non esset probabile catum esse fluidum, aut solidum. Neque enim vocem contingit, in definitione Philosophus accipit strictè, prout significat rem vicissitudini obnoxiam; sed late, prout significat rem apud nos incertam, quæ tamen majorem pro una, quam pro altera parte præferat verisimilitudinem.

CAPUT XLVII.

Octava probatio, à communi sensu omnium Communitatum, Congregationum, Tribunalium, Civitatum, Rerumpublicarum, Nationum & Regnorum.

578 **P**robatur, sensum omnium Communitatum, Congregationum, Tribunalium, &c. probabilissimo esse contrarium, quia causa & controversia omnes, quæ deciduntur per Universitates, Communitates, Congregationes, Tribunalia, Nationes, Civitates, Respublicas, & Comitata regnorum totius Orbis, deciduntur semper penes majorem, nunquam penes minorem probabilitatem, cognitam ut talem. Deciduntur namque per pluralitatem suffragiorum, & in illis major & sanior pars semper prævalet minori, conformiter juri communi (inquit Fagnanus n. 205.) quo statuitur, „ in omnibus actibus Universitatum semper prævaleat sententia majoris & sanioris partis, ut de electionibus est cautum, in cap. licet devotanda, & in cap. quia propter, de elect. Et de postulatione cap. scriptum eod. tit. Et de præsentatione cap. quoniam de jure patron. Et de actibus Capitularibus cap. cum in cunctis de his quæ fiunt à maj. par. Cap. Et generaliter de omnibus actibus Universitatum in L. quod major. ff. ad legem municipalem. L. nulli. ff. quod cujusq. Universit. nomi. & L. nominationem c. de decution. „ Sed & testes numero plures in concursu prævalent paucioribus, cap. licet de probat. cap. in nostra, de testib. Et hoc ubique terrarum observatur. In discordia etiam prævalet judicium quod plurimorum sententiis confirmatur, cap. prudentiam de offic. deleg. cap. in Canonicis dist. 19. Duæ item rationes vincunt unam. L. nam etsi. ff. de inoffic. testam. Et ratio minus fortis cedit fortiori arg. L. si duo patroni §. Marcellus ff. de jurejur. In obscuris, ut habet regula juris in 6. quod verisimilius est sequi oportet, vel quod plerumque fieri solet. Denique in sacris Cardinalium Congregationibus quotiæ occurrit innumera causa, quarum decisio ex sacris Conciliorum Ca-

nonibus pendet (ait Eminentiſſ. D. Cardinalis de Aguirre in prologo ad suos Tomos Conciliorum Hispaniæ) ubi autem varia Authorum occurrunt sententiæ, illa omnino præferuntur, quæ, omnibus hinc inde consideratis, tutior videtur, aut juri, & æquitati conformior. Fagnanus quoque, qui sacrarum Congregationum per annos ferè 50. Secretarius fuit. n. 347. testatur, quod assertio nostra servatur tam in Rota, quam in S. Congregatione Concilii, quæ (inquit) ne communem quidem opinionem sequitur, quando apparet contrariam esse veriore, & validioribus subnixam rationibus.

Cùm igitur sententia probabilior prævaleat in electionibus, postulationibus, præsentationibus, deliberationibus Capitularibus, & in omnibus controversiis Universitatum, Communitatum, Congregationum, Nationum, Regnorum, Rerumpublicarum, &c. non est cur prævalere non debeat in controversiis morum, saltem quando sic est probabilior, ut simul sit tutior.

CAPUT XLVIII.

Nona probatio: quia assertio nostra longè prævalet, non solum auctoritate S. Scriptura, Canonum, Conciliorum, SS. Pontificum, veterumque Doctorum, usque ad finem, vel ferè finem sæculi decimi-sexti; sed & auctoritate eorum, quos, post exortum, aut jam grassantem Probabilissimum, divina Providentia suscitavit ad illi sese opponendum.

580 **O**mnes Theologos, Canonistasque antiquos assertioni nostræ suffragari, supra luculenter demonstravimus, satilque apparet ex eo quod licet Antonius Terillus sententiæ probabilistica propugnator præcipuus, in fundamento Th. Mor. q. 22. in omnem se partem verterit, nec ulli pepercerit diligentia, ut ex ipsis aliquos sententiæ suæ Patronos ante annum 1577. inveniret, usque aded in inveniendo defecerit, ut (quidquid ipse dixerit) non nisi contrarios proferre potuerit, prout apud ipsum videre poterit, quisquis, animo non præoccupato, testimonia ab ipso prolata legerit. In iis quippe Veteres expressè requirunt, ut opinio quam sequeris, probabilior, seu magis rationi consona, omnibus ritè perpensis, videatur. Et si quando dicant, probabile eligi posse, per probabile, id quod modo probabilius dicimus, intellexerunt, & quod nobis minus probabile est, illi non reputabant practicè probabile, sed certò non sequendum, ait Cotonus l. 1. controv. 5. c. 5. Idque aded certum est, attentis præmissis, ut Stephanus Gradius, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, in disput. de opin. probab. c. 23. Honorato Fabri Probabilista dicere non dubitet: „ Ultrò vincendum, & in triumpho ducendum tibi me tradam, si quisquam unquam, per omnem præteritorum sæculorum